

FULL DE CÀLCUL

Els Països Catalans al món. Una perspectiva econòmica

VISTA PRÈVIA

Els motius econòmics cada vegada són més decisius perquè molts ciutadans apostin per la independència. La força de la butxaca aconseguix convèncer cada dia a més gent que tenir un estat que et jugui a favor —o com a mínim, que no et jugui en contra— és clau per sortir de la crisi. Un estat que et permeti aprofitar el teu potencial econòmic i que no t'escanyi via dèficit fiscal i d'infraestructures, ni impedeixi un més que necessari canvi del sistema productiu per combatre l'atur. Això és la utilitat de la independència per uns sectors socials que, des d'un punt de vista identitari, mai haurien defensat la necessitat de construir un estat propi en el si de la UE.

Quan analitzem la salut de la llengua catalana és habitual realitzar comparacions amb la resta d'estats de la UE. I és que ser la dotzena llengua europea més parlada, superant el suec i el danès, és la millor manera de copsar la seua potencialitat i de carregar-nos d'arguments a l'hora de reclamar-ne l'oficialitat a les institucions comunitàries. Però no passa el mateix quan parlem d'economia, àmbit en el qual difícilment busquem —i trobem— indicadors que ens permeten comparar-nos amb els països veïns i veure quin pes té l'economia dels Països Catalans al mercat internacional.

Per realitzar una aproximació inicial a aquesta qüestió, treballarem a partir de l'anàlisi d'una sèrie d'indicadors macroeconòmics i els compararem amb els de la UE, el marc internacional de referència més proper. No obstant, en no disposar d'una base de dades unificada per als Països Catalans, hem hagut de recórrer a les dades de l'Institut Nacional de Estadística (INE), per recollir informació a nivell regional de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears i, en els casos que estiguera disponible, de l'Eurostat per poder incloure informació de la Catalunya Nord —departament dels Pirineus Orientals. Així mateix, les dades que tractarem no inclouen els càlculs per a altres hipotètics nous estats de la UE, com podria ser el País Basc o Escòcia, els quals alterarien encara més les dades dels estats espanyol i francès i del Regne Unit

D'aquesta manera, en primer lloc tractarem la posició dels Països Catalans al si de la UE en grandària econòmica i en renda per habitant. En segon lloc, analitzarem la situació dels Països Catalans

Joan Vea
Economista
joan.veabadenes@gmail.com

» Els Països Catalans representen el 2,99% del PIB total de la UE-27, el vuitè país que més n'aporta

pel que fa a l'ocupació i el mercat de treball. En tercer lloc, estudiarem els fluxos comercials dels Països Catalans amb la resta del món. I, per últim, abordarem el tema del deute públic i el dèficit fiscal i com afectaria a un estat independent.

Els Països Catalans dins la UE

Per començar aquest repàs de la posició econòmica que ocupen els Països Catalans al món, els situarem dins el context polític on estan inclosos, la UE. Per poder fer aquesta anàlisi hem recollit les dades disponibles del Producte Interior Brut (PIB) a l'Eurostat de Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears i la Catalunya Nord i les hem restat dels totals dels estats espanyols i francès.

Així, s'obté que el 2008 —últim any amb dades disponibles a nivell NUTS 2 i 3—¹, el PIB dels Països Catalans seria de 373.203 milions d'euros en Paritat de Poder Adquisitiu (PPA).² El PIB de la UE-

27 és de 12.494.369 milions d'euros en PPA. Així, els Països Catalans suposen el 2,99% del PIB total de la UE-27, essent el vuitè país que més n'aporta, situant-se per davant de Bèlgica o Suècia i just darrere, a una certa distància, de Polònia i els Països Baixos —veure gràfica 1.

Les dades del PIB són una mesura econòmica que no tenen en compte la variable poblacional, un fet important ja que els Països Catalans serien el novè estat de la UE-27, amb 13,6 milions d'habitants (un 2,74% del total de la UE-27). D'aquesta manera, per poder comparar entre països, evitant el biaix de la seua dimensió, hem d'utilitzar una mesura relativa com és el PIB per capita, és a dir, la producció total d'un país repartida a parts iguals entre la seua població. Aquesta mesura presenta tota una sèrie de problemes relatius a l'existència d'un repartiment desigual de la producció, però, gràcies a la facilitat de càlcul i al fet que és la variable objectiu en els programes de convergència regional de la UE, és la que utilitzarem per comparar la renda dels habitants dels diferents països.

A la gràfica 2 podem observar el PIB per capita en relació a la mitjana de la UE-27. Els Països Catalans serien l'onzè

estat en renda per habitant de la UE-27, amb una renda del 108,4%, superant així la mitjana europea, i situant-se per davant de l'Estat espanyol (103,2%) i de l'Estat francès (106,4%). Així, un estat dels Països Catalans formaria part dels països més rics de la UE, encara que, des de 2008, la crisi econòmica ha fet que el PIB dels territoris dels Països Catalans disminuïra o, si més no, augmentara a un menor ritme que la mitjana europea, per la qual cosa s'hauran perdut posicions en aquest aspecte.

A la gràfica 3 podem observar l'evolució del PIB per capita dels Països Catalans, els estats espanyol i francès i la UE-27. Com podem veure, el 1995, els Països Catalans es troben amb un PIB per capita molt proper a la mitjana europea i per sota del PIB per capita de l'Estat francès. El 2008, els Països Catalans han sobrepassat l'Estat francès en PIB per capita i s'han distanciat de la mitjana europea, seguint la mateixa tendència que l'Estat espanyol, fet que reflecteix que la dinàmica econòmica ha estat molt semblant a tot l'Estat. D'aquesta manera, a causa de la crisi econòmica que afecta especialment el model productiu de l'Estat espanyol i dels Països Catalans, la tendència els propers anys, serà una disminució del PIB per capita d'aquest territoris, més pronunciada que als països més desenvolupats de la UE-27.

minimitzant els efectes de la variació de preus i els tipus de canvi entre monedes.

1 NUTS és l'acrònim de «Nomenclature of Territorial Units for Statistics». Es tracta de la divisió territorial utilitzada a efectes estadístics per Eurostat. El nivell NUTS 2 correspon a les comunitats autònomes a l'Estat espanyol i a les regions de l'Estat francès. El nivell NUTS 3 correspon a les províncies espanyoles i als departaments francesos.

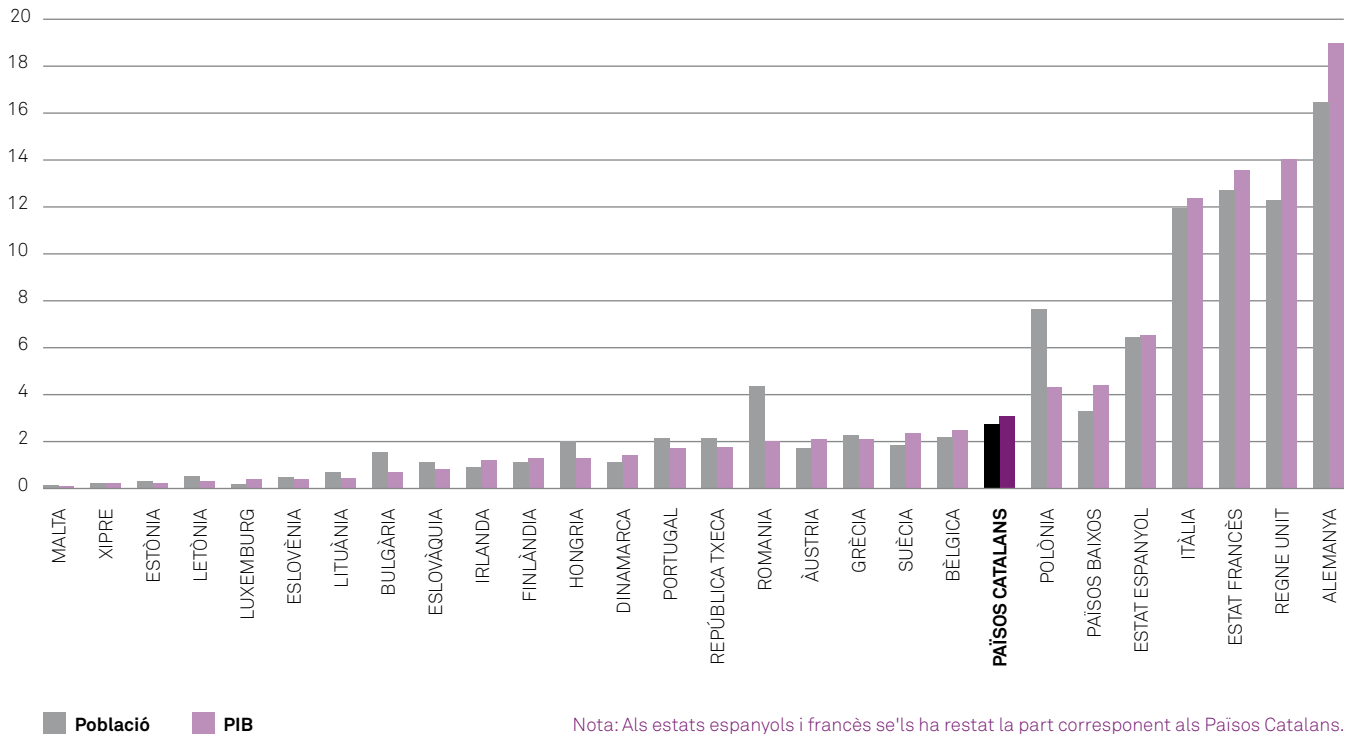
2 La PPA és un mecanisme per poder fer comparacions internacionals en termes de rendes

En renda disponible per capita, els Països Catalans serien el novè estat europeu, situant-se per davant de països com Irlanda, els Països Baixos o l'Estat espanyol

Gràfica 01

PIB i població dels estats de la UE-27 (% , 2008)

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Una altra magnitud per poder comparar la renda dels països és la renda disponible per capita. Aquesta renda és la que disposen els individus per al consum i l'estalvi, una vegada descomptats els impostos directes que

paguen famílies i empreses, i afegides les prestacions socials que es reben, fonamentalment, prestacions per atur i jubilació. Així, a la gràfica 4 podem observar la renda disponible de les famílies dels Països Catalans i de la resta

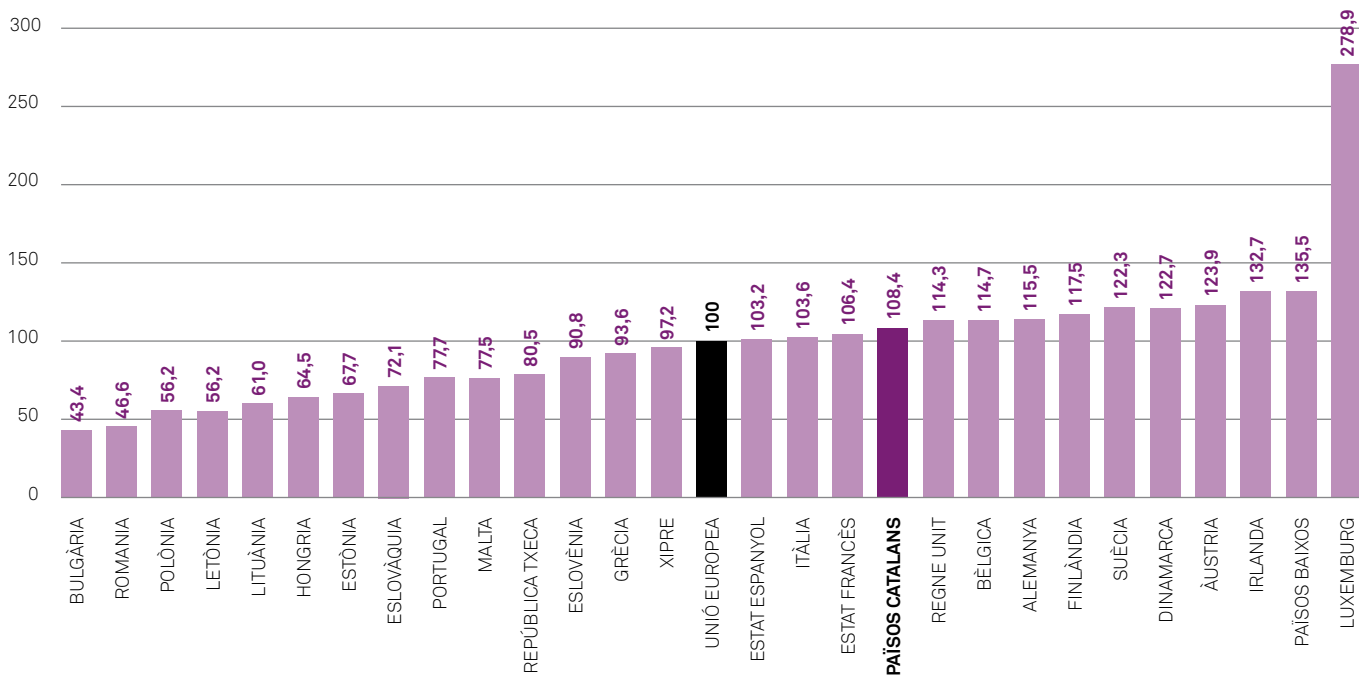
d'estats europeus en funció de la mitjana europea.

Com observem en aquesta gràfica, els Països Catalans serien el novè estat europeu pel que fa a renda disponible per capita, per davant de països com Irlanda

» La taxa d'activitat dels Països Catalans (75,4%) és comparable a la dels estats europeus més avançats, 4 punts per sobre que la mitjana europea

Gràfica 02

PIB per capita dels estats de la UE-27 (% , 2008)

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

UE-27=100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

da, els Països Baixos o l'Estat espanyol. Si la comparem amb la classificació en PIB per capita, observem que els Països Catalans presenten un menor valor en renda disponible respecte a la mitjana europea, una disminució molt semblant

a l'experimentada per l'Estat espanyol. Això significa que els ciutadans dels Països Catalans tenen una diferència entre impostos pagats i prestacions rebudes major que la mitjana europea o països com Grècia o Itàlia. No obstant,

cal recordar que aquest indicador presenta valors més baixos en països on les prestacions socials no es reben monetàriament, sinó en forma de serveis públics, com l'educació i la sanitat, com és el cas dels països escandinaus.

Els Països Catalans presenten la taxa d'atur més elevada de tota la UE-27, gairebé una persona de cada cinc que vol treballar que no troba feina

Els treballadors als Països Catalans

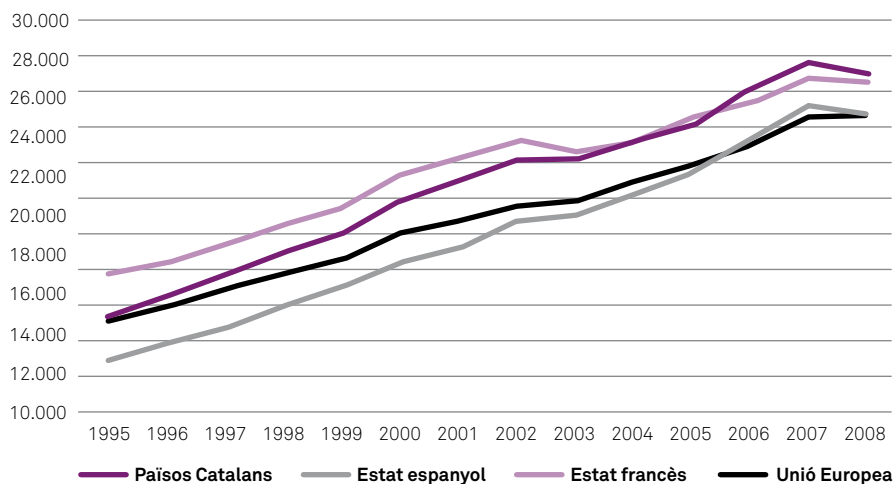
Gràfica 03

Una vegada hem presentat el marc on es troben els Països Catalans dins la UE-27 i quina posició ocupen en aquesta, en aquest apartat farem un breu repàs sobre les dades d'ocupació. Així, en primer lloc, realitzarem una comparativa a nivell europeu amb les últimes dades disponibles, les de 2010, i més endavant, farem esment a les dades més recents sobre desocupació en base a les dades disponibles a l'INE. En aquest darrer cas, no s'inclou la Catalunya Nord, en no disposar de dades més enllà de les de 2010.

Un primer aspecte a tenir en compte quan s'examina el mercat laboral d'un país és la taxa d'activitat. En altres paraules, quantes persones, de totes aquelles en edat de treballar —de 16 a 64 anys³—, treballen o estan buscant una feina —persones actives— i quantes no ho fan perquè es dediquen a estudiar o, fonamentalment dones, es queden a cuidar la llar i la família —persones considerades inactives. A la grà-

³ Amb el canvi en l'edat de jubilació, aquestes dades haurien d'incloure a les persones de fins a 66 anys. No obstant, les dades estan disponibles per grups d'edat decennals (15-24, 25-34...), per la qual cosa mantindrem els 64 anys com a edat final a partir de la qual no considerarem a la persona en edat de treballar.

PIB per capita dels Països Catalans, l'Estat espanyol, l'Estat francès i la UE-27 (euros per habitant, 1995–2008)

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

fica 5, podem observar la taxa d'activitat, és a dir, la proporció entre persones actives i la població en edat de treballar. Aquesta és una mesura que expressa el grau d'integració dins el mercat laboral de la població d'un país. Com podem comprovar, els Països Catalans presenten una taxa d'activitat (75,4%) comparable als estats europeus més avançats, 4 punts més elevada que la mitjana eu-

ropea (71,5%) i 3 per damunt de la resta de l'Estat espanyol (72,3%).

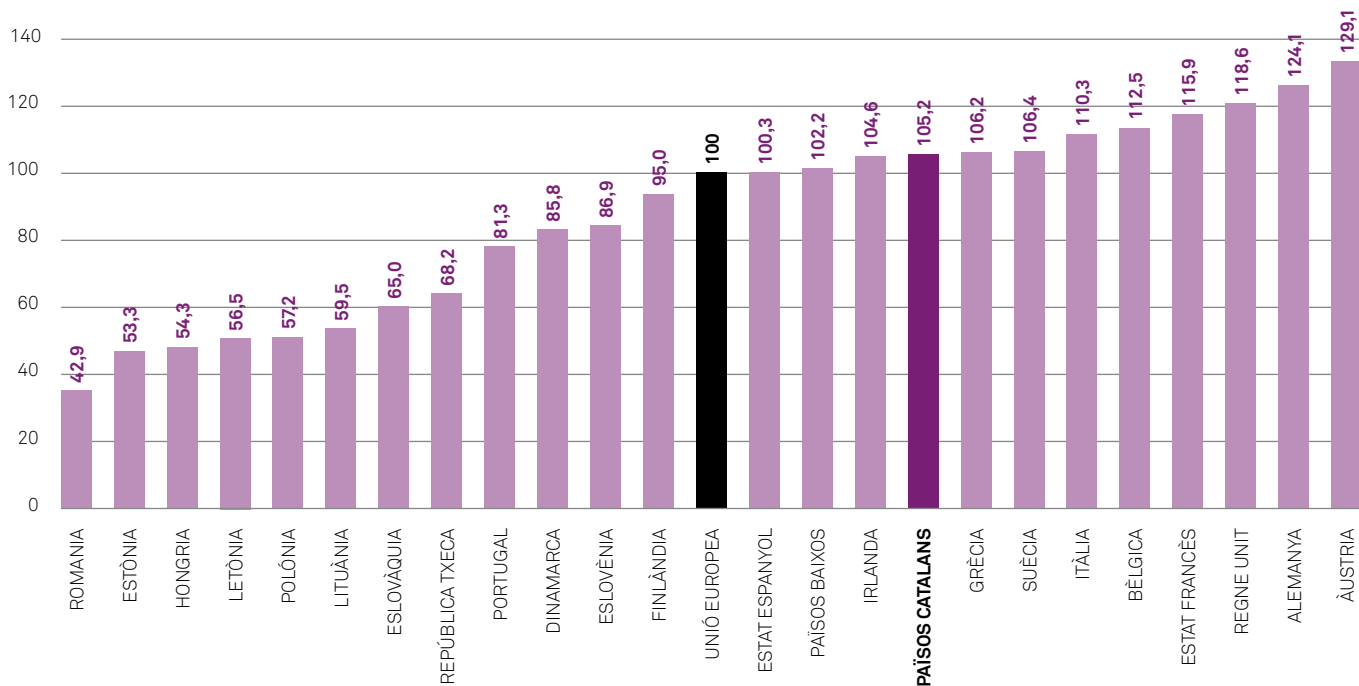
Aquestes dades indiquen que als Països Catalans trobem una població més orientada cap al mercat laboral que en d'altres països. Açò vol dir que hi ha més joves que estudien i treballen (o busquen un treball), i menys persones, especialment dones, que es queden a casa per dedicar-se exclusivament a

L'atur dels Països Catalans posa de manifest la incapacitat del sistema productiu de crear nous llocs de treball que substituïsquen els que s'han destruït als sectors més afectats per la crisi

Gràfica 04

Renda disponible de les famílies per capita als estats de la UE-27 (% , 2008)

Nota: La dada dels Països Catalans no pren en consideració la Catalunya Nord per no disposar de les dades.

UE-27=100

A l'estat espanyol se li ha restat la part corresponent als Països Catalans. Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

fer les feines de la llar i cuidar els fills o altres familiars.

Un altre indicador per estudiar el mercat laboral d'un país és la taxa d'atur. Existeixen diverses maneres de calcular aquesta taxa, però la més uti-

litzada i la que té un significat més clar és la que es calcula fent la proporció entre la població aturada i la població activa. La població aturada es defineix com el total de persones que no tenen una feina remunerada, però estan fent

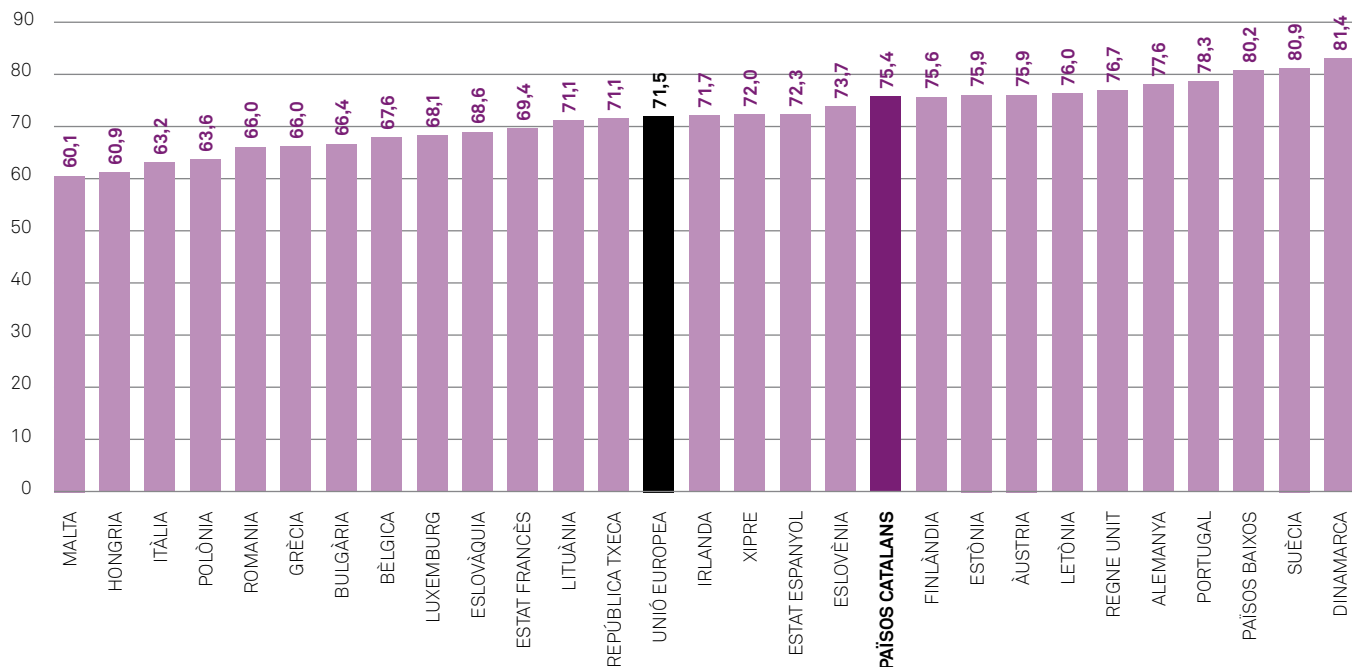
gestions per aconseguir-ne una. Així, la taxa d'atur es defineix com la proporció de persones que no tenen feina respecte el total de persones implicades al mercat laboral —que tenen feina o que n'estan buscant una.

El mercat laboral dels Països Catalans està format per persones amb formació bàsica i una àmplia experiència en sectors en declivi, i joves qualificats, però que el teixit productiu no pot absorbir

Gràfica 05

Taxa d'activitat als estats de la UE-27 (% , 2010)

UE-27=100

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

La gràfica 6 mostra la taxa d'atur mitjana de 2010 de tots els estats de la UE-27. Els Països Catalans presenten la taxa d'atur més elevada de tota la UE (18,1%), gairebé una persona de cada cinc que vol treballar, no troba fei-

na. Aquesta taxa és quasi el doble de la mitjana de la UE (8,9%), encara és més gran respecte als països del nord d'Europa i només és comparable a la de la resta de l'Estat espanyol (17,9%) i a la de Letònia (17,1%).

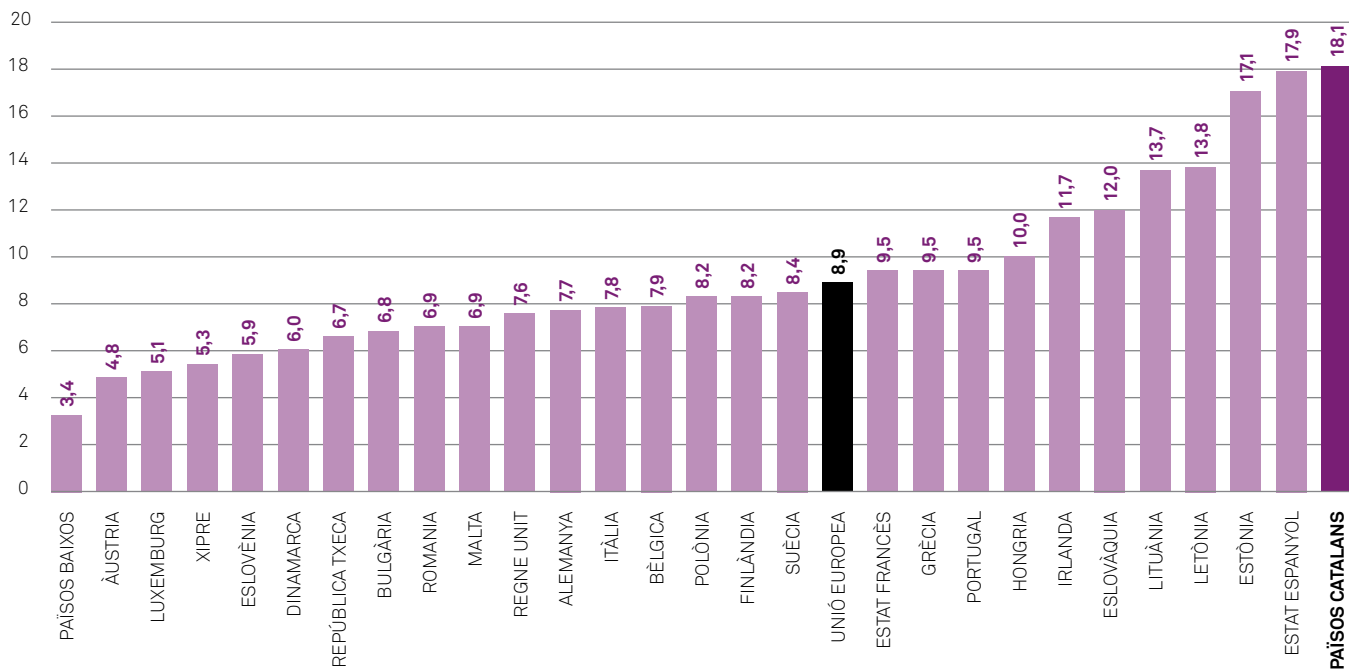
A continuació, la gràfica 7 mostra l'evolució trimestral de la taxa d'atur des de 2005. Com es pot observar, els Països Catalans parteixen d'una taxa d'atur inferior a la mitjana europea i a la de la resta de l'Estat espanyol, amb

» En tot el període 1995-2009, les exportacions dels Països Catalans a l'Estat espanyol són superiors a les importacions, amb una tendència a la disminució de la diferència entre aquestes

Gràfica 06

Taxa d'atur als estats de la UE-27 (% , 2010)

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

UE-27=100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

una tendència a la seua disminució fins a finals de 2006. A finals de 2008, aquesta taxa es veu duplicada respecte l'any anterior, a causa de la punxada de la bombolla immobiliària i de la crisi econòmica que es crea a partir

d'aquesta. Com podem observar, la tendència va cap a un augment d'aquesta taxa, tant per als Països Catalans com per a la resta de l'Estat espanyol, mentre que a la UE-27 es manté al voltant d'un 10%.

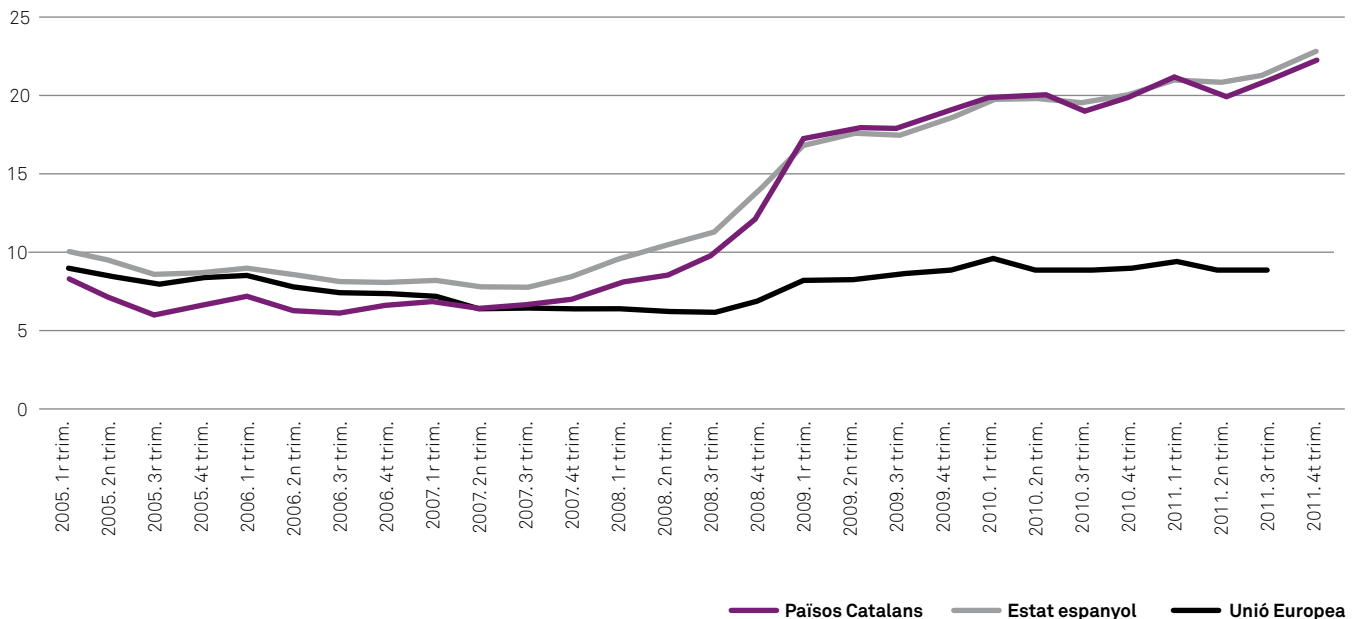
Aquestes dades posen de manifest la incapacitat del sistema productiu de crear nous llocs de treball que substituïsquen els que s'han destruït als sectors més afectats per la crisi i la nul·la eficàcia de les polítiques impulsades

Els fluxos comercials dels Països Catalans amb l'Estat espanyol cada vegada són menys importants per a l'economia catalana

Gràfica 07

Taxa d'atur als Països Catalans, l'Estat espanyol i mitja de la UE-27 (% , dades trimestrals, 2005–2011)

Nota: Als estats espanyols i francès se'ls ha restat la part corresponent als Països Catalans.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

pel govern espanyol i la resta de governs autonòmics, que han anat més dirigides a mitigar els efectes de la crisi al sector de la construcció —Plan E del govern espanyol o Plan Confianza de la Generalitat Valenciana— que a im-

pulsar nous sectors alternatius al de la construcció com a motor econòmic.

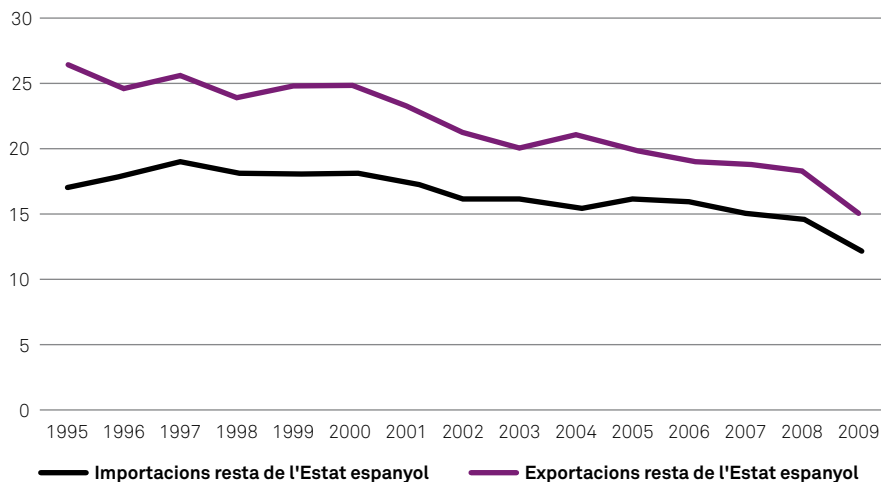
Així, el mercat laboral dels Països Catalans —com el de la resta de l'Estat espanyol— té dos grans problemes. En primer lloc, l'existència de tota una sèrie

de persones, sobretot majors de 40 anys, amb una formació molt bàsica i amb una àmplia experiència en sectors que estan en declivi i, en segon lloc, l'existència d'una onada de joves amb una qualificació alta, però que l'actual teixit productiu

» Els Països Catalans adquireixen més productes i serveis a fora dels que la resta del món compra als Països Catalans

Gràfica 08

Fluxus comercials dels Països Catalans amb la resta de l'Estat espanyol (% del PIB, 1995-2009)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de C-intereng

no pot absorbir perquè s'ha orientat cap a sectors que requereixen una mà d'obra poc qualificada —principalment, construcció i turisme. L'exemple més clar d'aquest fenomen és el País Valencià, que presenta una taxa d'atur (25,4%) molt més elevada que la de la mitjana de l'Estat espanyol (22,9%) i que la dels Països Catalans (22,7%).

El comerç exterior dels Països Catalans

Un aspecte fonamental a l'hora d'analitzar l'economia dels estats són les relacions econòmiques amb la resta del món, que, en aquest cas, mesurarem mitjançant els fluxos comercials, és a dir, les exportacions i les importacions dels Països Catalans. En aquest aspecte, només tenim informació dels territo-

ris que pertanyen a l'Estat espanyol, per la qual cosa, cap de les dades que presentem contempen la Catalunya Nord.

En primer lloc, analitzarem els fluxos comercials amb la resta de l'Estat espanyol, que hem obtingut mesurant els fluxos de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià, amb les comunitats autònomes de l'Estat espanyol, i descomptant els fluxos entre aquestes tres territoris. D'aquesta manera, la gràfica 8 mostra com, en tot el període 1995-2009, les exportacions dels Països Catalans a l'Estat espanyol són superiors a les importacions, amb una tendència a la disminució de la diferència entre aquestes. Una altra dada important és que, tot i que els valors absoluts indiquen un augment de les importacions i exportacions dels Països Catalans amb la resta de l'Estat espanyol, si mesurem aquestes fluxos en relació al PIB dels Països Catalans, trobem que cada vegada són menys importants per a l'economia catalana, passant de suposar més d'un 25% del total de la producció, el 1995, a un 15%, el 2009.

En la gràfica 9 podem observar la mateixa evolució, però dels fluxos comercials amb la resta del món. Al contrari del que passava amb els fluxos amb l'Estat espanyol, les exportacions dels Països Catalans amb la resta del món són menors que les importacions. Això significa que adquirim més productes i serveis a fora dels que la resta del món compra

El deute dels Països Catalans, sumant la part proporcional que li correspon del de l'Estat espanyol, és del 69,9% del PIB, percentatge lleugerament superior al que marca la UE

als Països Catalans. Si observem l'evolució respecte al total de l'economia dels Països Catalans, podem comprovar com, mentre les importacions de la resta del món han anat augmentant la seua importància, les exportacions han presentat uns valors a la baixa, encara que a partir de 2008 les importacions han disminuït considerablement, per la pèrdua de poder adquisitiu de l'economia dels Països Catalans a causa de l'actual crisi econòmica.

En aquest punt, hauríem de considerar un altre dels arguments que defensen els contraris a la independència dels Països Catalans quan diuen que aquesta afectaria els fluxos comercials amb l'Estat espanyol. Aquest argument, que pressuposa una dependència econòmica dels Països Catalans respecte a l'Estat espanyol, cada any que passa perd més la seua raó de ser, ja que la importància del comerç amb l'Estat espanyol es va reduint, mentre augmenta la importància del comerç amb la resta del món.

Per últim, una vegada observades per separat, les exportacions i importacions dels Països Catalans, analitzarem l'evolució del saldo comercial total. La gràfica 10 mostra aquesta dinàmica, la qual ha passat de presentar un superàvit en la balança comercial de gairebé el 6% del PIB el 1995, a arribar a tindre un dèficit de més del 6% del PIB de 2005, 2006 i 2007. Actualment, aquest dèficit

s'ha reduït gràcies, en bona part, a la disminució de les importacions causada per la crisi econòmica.

Així, tenim que els Països Catalans compren més productes i serveis de l'exterior dels que aconsegueix vendre. Aquesta dada s'explica perquè existeixen tota una sèrie d'*inputs* bàsics que no es troben als Països Catalans, sobretot en matèria energètica, com són el gas natural i el petroli. Tanmateix,

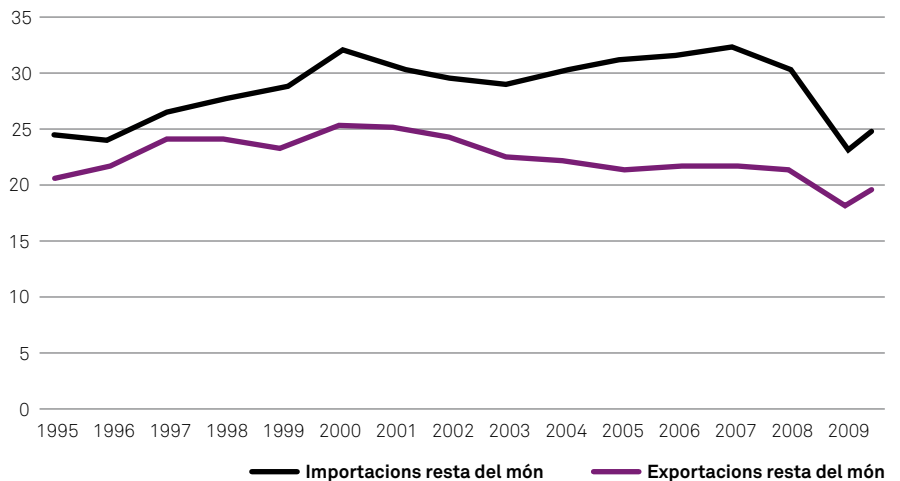
també s'explica perquè una bona part de la inversió de l'última dècada s'ha realitzat en un sector, com el de la construcció, que no genera exportacions.

El deute dels Països Catalans

Un aspecte que està agafant molta importància des del començament de la crisi econòmica és el deute públic dels

Gràfica 09

Fluxus comercials dels Països Catalans amb la resta de l'Estat espanyol (% del PIB, 1995–2009)

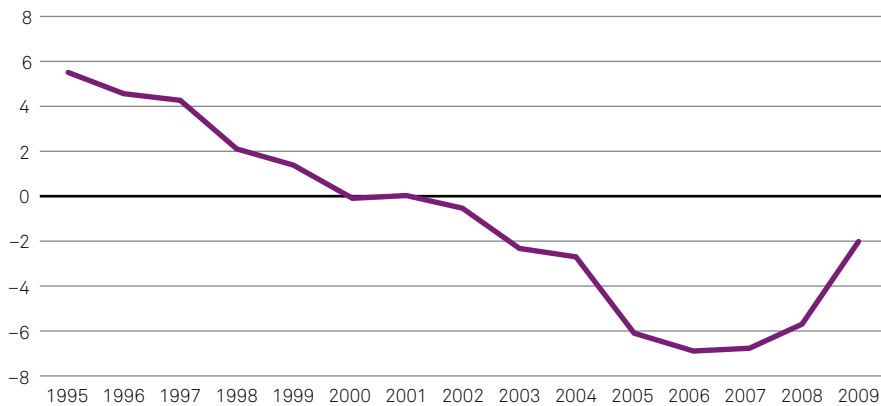

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de C-intereg DataComex (Ministerio de Economía y Competitividad)

» En cinc anys sense dèficit fiscal es podria fer front a més de la meitat del total de deute dels Països Catalans

Gràfica 10

Saldo comercial total dels Països Catalans amb la resta de l'Estat espanyol i la resta del món (% del PIB, 1995–2010)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de C-intereng

estats.⁴ D'aquesta manera, tenim que el deute propi de les administracions autonòmiques dels territoris que componen els Països Catalans a l'Estat espanyol suma, segons dades del Banc d'Espanya al tercer trimestre de 2011, 64.238 milions d'euros, un 19,5% del PIB. A aquest deute de les administracions, s'hi ha de sumar al deute de les empreses públi-

ques que depenen d'aquestes, el qual és de 10.206 milions d'euros (3,1% del PIB). Així, tenim que els Països Catalans acumulen un deute de 74.444 milions d'euros, el 22,6% del PIB, una quantitat molt baixa en relació a les exigències de la UE —el Pacte d'Estabilitat Financera marca un topall de dèficit públic del 60% del PIB. No obstant, l'Estat espanyol, ha contret un deute que també pot ser justificat en benefici de les autonomies, per la qual cosa, cal realitzar una aproximació al deute de l'Estat espanyol que

correspondria als Països Catalans en base a la població. D'aquesta manera, si tenim en compte que els Països Catalans suposen el 29,1% de la població total de l'Estat, el deute de l'administració central que li correspondria seria de 155.536 milions d'euros, és a dir, el 47,3% del PIB dels Països Catalans.

Per tant, en el cas d'una independència pactada, on els Països Catalans acceptaren pagar la part proporcional del deute de l'administració central, ens trobaríem amb un deute total acumulat de 229.980 milions d'euros —69,9% del PIB—, deute que estaria lleugerament per damunt del que marca la UE.

No obstant, també cal recordar que en la relació entre els Països Catalans i l'Estat espanyol es produeix un dèficit fiscal, és a dir, que els ciutadans i ciutadanes dels Països Catalans paguem més impostos a l'Estat del que després retorna en despesa pública. Segons les dades de 2005 —únic any del què disposem dades oficials— de l'Institut d'Estudis Fiscals, dependent del Ministeri d'Economia i Competitivitat, el dèficit fiscal conjunt dels Països Catalans, mesurat segons el criteri del flux monetari —és a dir, on es recaptin els ingressos i on es realitza efectivament la despesa— és de 23.574 milions d'euros —el 8,39% del PIB dels Països Catalans. En parlar de deute i dèficit, hem de destacar un punt impor-

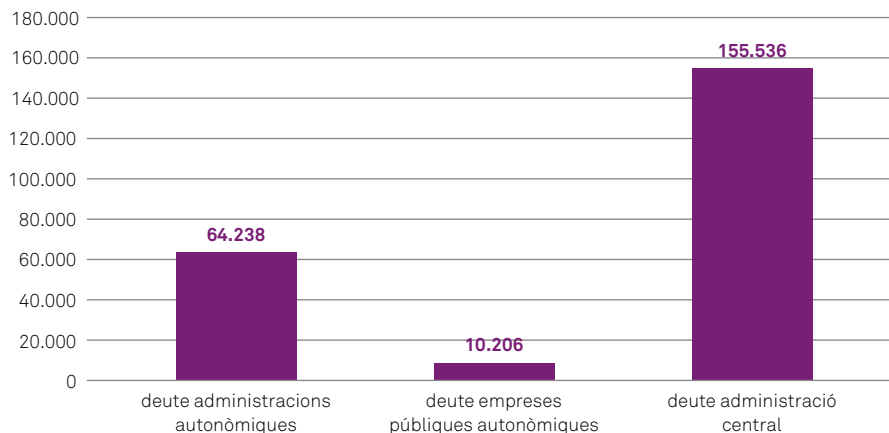
⁴ Aquest apartat, com l'anterior, les dades dels Països Catalans no incorporen la Catalunya Nord en no disposar de les xifres del deute de les administracions d'aquest territori.

Amb un estat propi disposaríem d'una important quantitat de recursos que actualment es queda l'Estat espanyol i que ens permetrien impulsar polítiques per potenciar la nostra economia

Gràfica 11

Deute públic dels Països Catalans (milions d'euros, 3r trimestre de 2011)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Banco de España

tant. Mentre que el deute és una variable «stock», és a dir, una variable acumulada que presenta aquest valor per l'acumulació anterior, per tant, és un valor fix, el dèficit és una variable «flux», és a dir, que és el valor acumulat al llarg d'un període de temps, per al nostre cas un any. D'aquesta manera, aquests 23.574 només es refereixen al 2005. Com que no tenim dades oficials per a més anys, realitzarem la següent aproximació: com que el model de finançament és el mateix des de 2005 fins el 2009, suposarem que el dèficit fiscal es manté en una proporció constant respecte al PIB, el 8,39%. D'aquesta manera, trobem que el dèficit fiscal acumulat entre el 2005 i el 2009 seria de 131.844 milions d'euros. En altres paraules, en cinc anys sense dèficit fiscal es podria fer front a més de la meitat del total de deute dels Països Catalans.

Conclusió

Aquest article analitza la viabilitat econòmica dels Països Catalans, per la qual cosa necessitaríem un estudi molt més profund sobre el teixit productiu i el sistema econòmic dels Països Catalans, sinó que tracta de presentar breument un panoràmica de quina és la situació actual dels Països Catalans al món des d'una perspectiva macroeconòmica.

Com hem vist, els Països Catalans estarien al capdavant d'Europa pel que fa a renda per habitant, però també presenta un greu problema com és l'elevada taxa d'atur, una de les més elevades de la UE. No obstant, per afrontar aquests reptes podríem comptar amb una important quantitat de recursos que actualment es queda l'Estat espanyol en concepte de redistribució territorial i que ens permetrien impulsar tota una sèrie de polítiques per potenciar la nostra economia. ◀

ENLLAÇOS

Eurostat
ec.europa.eu/eurostat

Institut Nacional d'Estadística
www.ine.es